

PLG op de opleidingschool

Handreiking voor schoolopleiders &
instituuetsopleiders

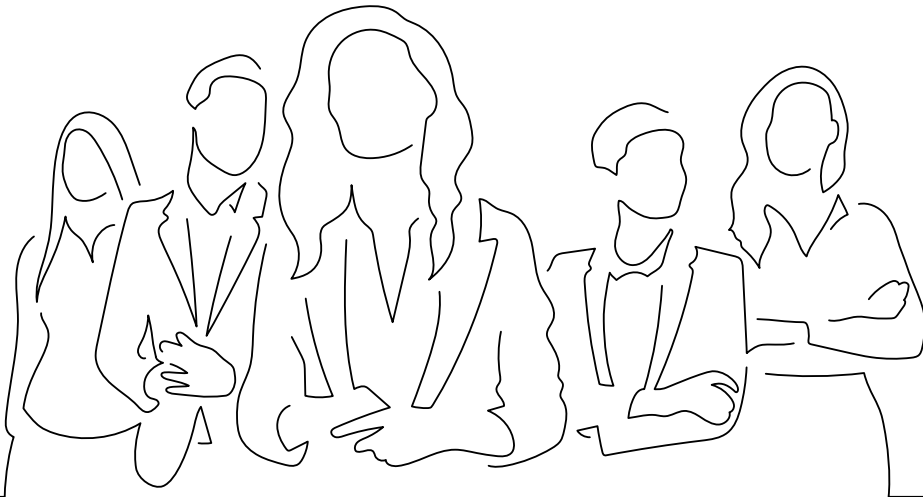

Inhoud

	Inleiding	3
	H1 / PLG op de opleidingsschool: definitie en doelen	4
	1.1 Werken vanuit de driehoek	4
	H2 / Werkvorm: het VESIt model	5
	2.1 Werkwijze VESIt model in de PLG	6
	H3 / Werkvorm: Lesson Study	7
	3.1 Werkwijze Lesson Study in de PLG	8
	<i>Samen ontwerpen en observeren</i>	8
	H4 / Werkvorm: werken met videobeelden	9
	H5 / Thema's PLG	11
	H6 / Praktische afspraken PLG	12
	Bijlagen	
	Bijlage 1: Lijn PLG	13
	Bijlage 2: Bekwaamheidseisen Hogeschool IPABO	14
	Bijlage 3: Beroepsbeeld Samen Opleiden	19
	Bijlage 4: Voorbereidingsformulier werkvorm VESIt-model	20
	Bijlage 5: Voorbereidingsformulier Lesson Study	22
	Bijlage 6: Format werkblad werkvorm werken met videobeelden	23
	Bronnen	24

Inleiding

Kenmerkend voor Samen Opleiden is de PLG (Professionele leergemeenschap) op de opleidingsschool. In de PLG komen theorie en praktijk én opleidingsschool en instituut samen. Studenten, schoolopleiders en instituutopleiders leren met en van elkaar.

Deze handreiking is bedoeld voor schoolopleiders en instituutopleiders en heeft een aantal belangrijke doelen. Allereerst om ervoor te zorgen dat de PLG daadwerkelijk een inhoudelijke bijeenkomst is, ten tweede om ieders rol in de PLG helder te krijgen en als laatste is het van belang dat de werkwijze voor studenten herkenbaar is.

Het eerste hoofdstuk gaat uitgebreid in op de definitie en de doelen van de PLG. Vervolgens wordt de driehoek student, opleidingsschool, instituut beschreven en op welke wijze er vanuit de driehoek wordt gewerkt. Er zijn uiteraard meer manieren waarop de PLG vorm kan worden gegeven, maar in deze handreiking worden drie werkvormen toegelicht:

- **VESIt model van Korthagen**
- **Lesson Study**
- **Het gebruik van videobeelden**

Voor elke werkvorm is in de bijlagen een voorbereidingsformulier of een werkblad opgenomen.

Als houvast is een lijst met onderwerpen toegevoegd. Deze zijn ruim geformuleerd zodat ze makkelijk afgestemd kunnen worden op de concerns van de studenten en de context van de opleidingsschool. Verder is de herkenbaarheid van de PLG voor studenten belangrijk en daartoe is een aantal praktische afspraken op een rij gezet.

Om zo goed mogelijk zorg te dragen voor een reflectielijn is een opbouw per leerjaar opgesteld. Want hoewel de professional bij de PLG van belang blijft, is het de bedoeling dat studenten steeds meer regie krijgen over de PLG en daarmee over hun eigen leerproces. Het beroepsbeeld (bijlage 3) is bij het vormgeven en uitvoeren van de PLG altijd de onderlegger. Het is aan te raden om met elkaar te benoemen op welk moment aan welke rol wordt gewerkt. Voor de volledigheid zijn ook het overzicht van de bekwaamheden en het beroepsbeeld aan deze handreiking toegevoegd.

Dit is een document in ontwikkeling. Feedback en uitkomsten van evaluaties worden meegenomen om de vorm, inhoud en opbrengst van de PLG verder te verbeteren.

PLG op de opleidingsschool: definitie en doelen

Een PLG is een geplande vorm van collectief leren (Vermeulen & Vrieling-Tuenter, 2020). De definitie die binnen Samen Opleiden wordt gehanteerd is de volgende:

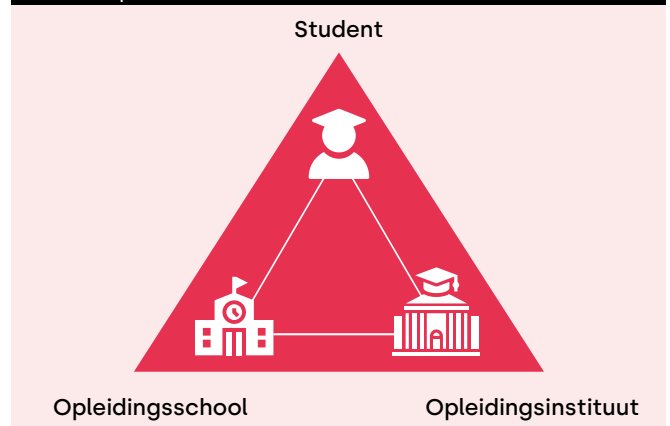
In professionele leergemeenschappen reflecteren leraren gezamenlijk op onderwijskundige thema's vanuit een gedeelde visie met een wederzijdse verantwoordelijkheid voor het leren van kinderen (Lomos et al., 2011).

Studenten op een opleidingsschool vormen automatisch met elkaar een PLG. Het kunnen studenten zijn uit verschillende jaarlagen en zij kunnen, afhankelijk van waar ze staan in hun ontwikkeling, ieder een andere rol in de PLG vervullen. Belangrijk is dat elke student iets kan brengen en/of halen. DE PLG maakt deel uit van de contextrijke en betekenisvolle leeromgeving en in de PLG wordt de koppeling van theorie en praktijk tot stand gebracht door te werken volgens de principes van het realistisch opleiden (het benutten van betekenisvolle praktijk-ervaringen) (Korthagen, 2001).

De belangrijkste doelen zijn:

- De student (afhankelijk van de opleidingsfase) te leren reflecteren en te leren zinvolle leervragen te stellen aan zichzelf en aan elkaar.
- Leren van en met elkaar (sociaal leren/netwerkleren).
- Het vergroten van kennis.
- Het verbeteren van het (beredeneerd) handelen in de klas en daarmee het verbeteren van leerlingresultaten.
- De student, gefaseerd, steeds meer de regie geven over het eigen leerproces.
- Beter aansluiten op de context van de opleidingsschool.
- Het koppelen van praktijk aan theorie en andersom.

FIGUUR 1: Opleiden vanuit de driehoek

1.1 WERKEN VANUIT DE DRIEHOEK

De driehoek vormt de basis van Samen Opleiden: de praktijk van de opleidingsschool, de student en het opleidingsinstituut.

De praktijk van de opleidingsschool is de directe omgeving waarin de student als aanstaande leerkracht werkzaam is. Het gaat om de klas, het team, de school en de omgeving van de school. Het opleidingsinstituut heeft de kennis over en expertise in het opleiden van studenten en weet aan welke eisen een startbekwame leerkracht moet voldoen. Op het opleidingsinstituut wordt vakkennis en vakdidactiek onderwezen en theorie aangeboden over leren en onderwijzen.

Bij de student gaat het om zijn/haar leerproces en de leer- en ontwikkelvragen. Hierbij is oog voor de eigenheid, de individuele ontwikkeling en de achtergrond van de student.

Bij een goed voorbereide PLG is het van belang om te kijken wat op dat moment het (beste) vertrekpunt is: werken vanuit de praktijk richting theorie of juist andersom? Staat een leervraag van een student centraal of is de context van de opleidingsschool leidend? Het is raadzaam om te werken vanuit een centraal thema en dit ook terug te laten komen in een volgende PLG (of in een individueel gesprek met de student).

In elk geval wordt bij het realistisch opleiden altijd uitgegaan van een recente praktijkervaring van de student zodat de casus én de reflectie daarop betekenisvol zijn.

Werkvorm: het VESIt model

Het VESIt-model (Korthagen, 2019) is een praktische werkvorm waarbij reflectie in groepen wordt bevorderd, verdieping wordt aangebracht in het denken en handelen en waarbij theorie en praktijk aan elkaar worden gekoppeld. Het model sluit goed aan bij onze manier van opleiden, het realistisch opleiden.

Het VESIt-model wordt gebruikt om de PLG op de opleidingsschool vorm te geven waarbij wordt uitgegaan van reële ervaringen en concerns die op dat moment actueel zijn voor de student.

Het VESIt model omvat een aantal fases: Voor-structureren, Ervaringen gebruiken, Structureren van ervaringen, Inzoomen en theorie aanbieden. Het voorbereiden en leiden van de PLG volgens dit model gaat aan de hand van deze fases. Verderop in deze handreiking zijn deze fases uitgewerkt.

Door alle bovenstaande fasen heen lopen de volgende aandachtspunten:

- Creëer een veilige open sfeer door te werken vanuit dingen die goed gaan.
- Benoem kwaliteiten van de studenten die hier-en-nu naar voren komen.
- Geef in de dialoog aandacht aan denken, voelen en willen.
- Besteed aandacht aan zowel positieve als negatieve signalen van de studenten en doe er wat mee.
- Theorie met een kleine t: dat zijn praktische concrete handreikingen die de student direct kan toepassen in de praktijk. Hierbij kun je putten uit boeken, artikelen, good practices.

*Voorbeelden van een bronvraag.

Let op dat er in de vraag een contrast zit om de studenten hierover aan het denken te zetten:

Wat maakt dat de ene les juist wel ordelijk verloopt en de andere les juist niet?

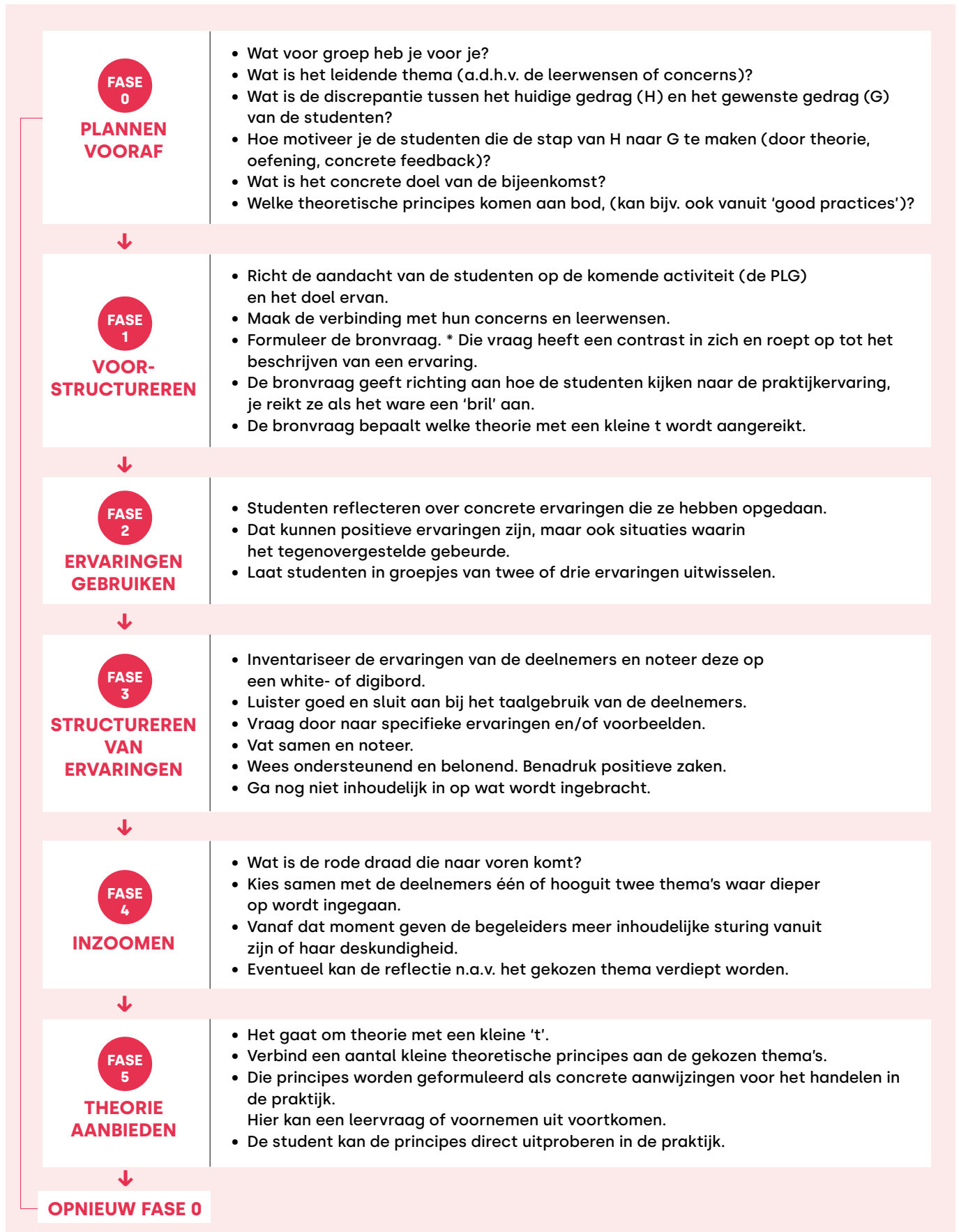
Wat maakt dat leerlingen gemotiveerd meedoen met een les of juist niet?

Hoe komt het dat mijn uitleg soms wel goed aan komt en dat op andere momenten de kinderen daar niks van lijken te begrijpen?

Belangrijk: De onderwerpen die aan bod komen n.a.v. de bronvraag komen vanuit de praktijkervaringen van de studenten. Degene die de PLG leidt vraagt door tot de kern om uiteindelijk te bepalen of het om een pedagogisch, organisatorisch of (vak)didactisch onderwerp gaat. Daarna volgt het inzoomen op het thema.

Voor meer informatie en achtergrond *De kracht van Reflectie* van Korthagen & Nuijten (2019)

2.1 WERKWIJZE VESIT MODEL IN DE PLG

Werkvorm: Lesson Study

In Lesson Study staan de eigen onderwijspraktijk centraal. Een team van minimaal vier leraren ontwerpt een les die ze vervolgens uitprobeert. Het kijkt naar wat leerlingen nu echt van deze les leren.

De aanpak onderscheidt zich van anderen professionaliseringsaanpakken door de expliciete aandacht voor het leren van de leerlingen en de leersituatie.

Het is een benadering om samen met collega's vat te krijgen op het onderwijs in de eigen school en dit samen naar een hoger plan te brengen. Dit doen zij door regelmatig stil te staan bij de vragen: stimuleert deze les het leren van de leerling nu echt? Kan ik met deze les tegemoet komen aan de onderwijsbehoeften van de leerlingen?

Lesson Study is een werkwijze die stimuleert om na te denken over onderwijs en wat het doet met leerlingen. Met als doel het onderwijs te verbeteren (Siebrich de Vries, 2016).

Met Lesson Study kan iedereen van elkaar leren. Voorwaarde is dat je openstaat voor nieuwe ideeën en tips van je collega's. Daarvoor heb je een veilige omgeving nodig waarin collega's elkaar op een goede manier feedback geven. Soms is daar éérst aandacht voor nodig.

De belangrijkste doelen bij Lesson Study zijn:

- De student (afhankelijk van de opleidingsfase) te leren reflecteren en te leren zinvolle leervragen te stellen aan zichzelf en aan elkaar.
- Leren van en met elkaar (sociaal leren/netwerkleren).
- Het vergroten van kennis.
- Het verbeteren van het (beredeneerd) handelen in de klas en daarmee het verbeteren van leerling-resultaten.
- De student, gefaseerd, steeds meer de regie geven over het eigen leerproces.
- Beter aansluiten op de context van de opleidingsschool.
- Het koppelen van praktijk aan theorie en andersom.

De kracht van Lesson Study schuilt in vier aspecten:

1. Samenwerking

1. Er ontstaat een intensieve samenwerking en praktische uitwisseling tussen de studenten. Daarmee wordt een Lesson Study een professionele leergemeenschap.

2. Verdieping

2. Er ontstaat verdieping en reflectie op de pedagogische én (vak)didactische kennis. De uitwisseling met medestudenten en experts in de voorbereiding en nabespreking van de les biedt nieuwe inzichten en reflectie op de eigen lespraktijk.

3. Leerling gerichtheid

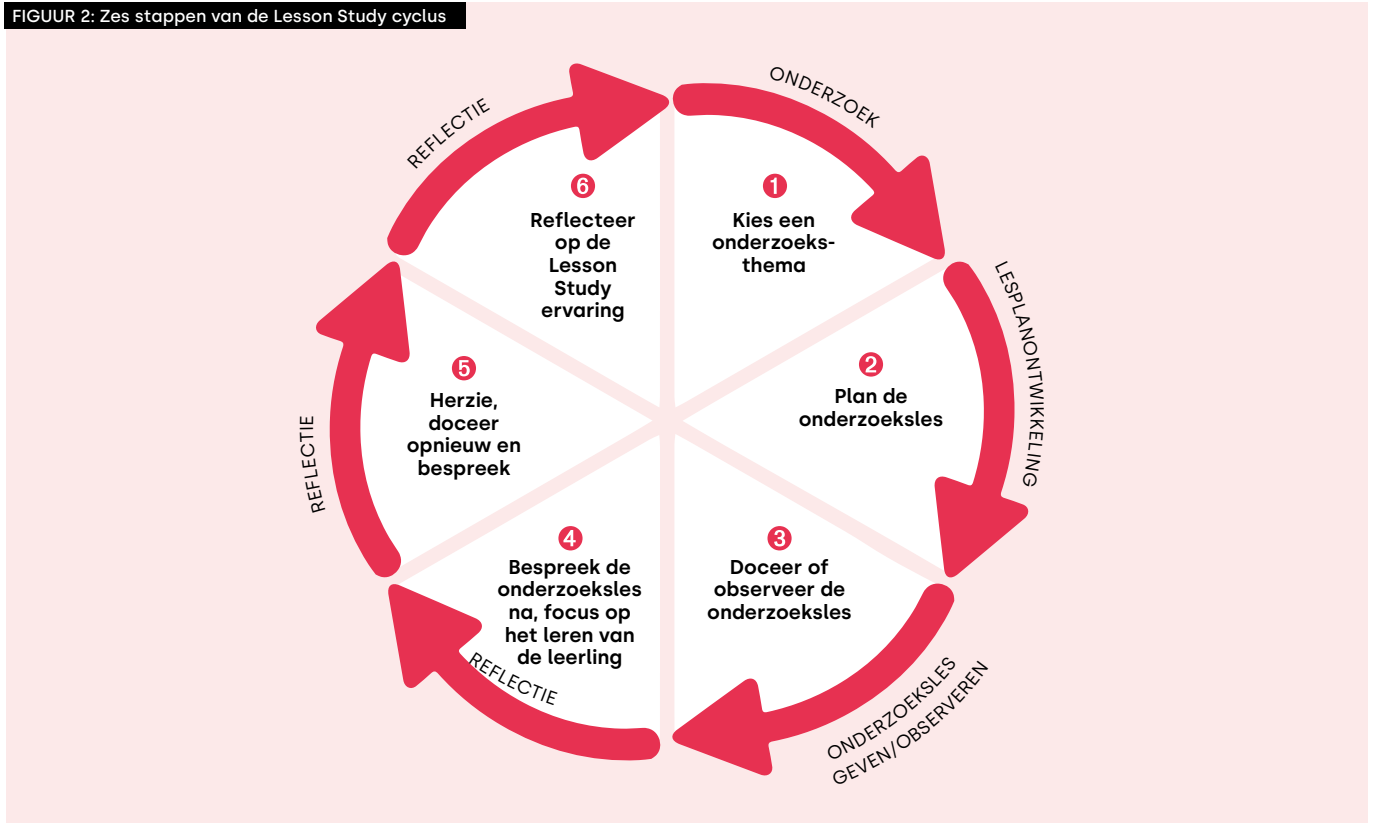
3. Door Lesson Study ontstaat een vernieuwde kijk op de leerling. (Aspirant) leraren leren om te anticiperen op het leergedrag van leerlingen in reactie op de voorgestelde instructie en leeractiviteiten.

4. Onderzoek

4. Ten slotte ontwikkelt de PLG met Lesson Study een onderzoekende houding. (Aspirant) leraren worden uitgedaagd om systematisch te werken volgens de cyclus. Zij stellen doelen (bij), reflecteren samen op de lessen en de leerprocessen van de leerlingen en stellen de opbrengst voor de PLG vast.

3.1 WERKWIJZE LESSON STUDY IN DE PLG

FIGUUR 2: Zes stappen van de Lesson Study cyclus

Samen ontwerpen en observeren

Bij Lesson Study ontwerpen studenten samen een goed doordachte les. Een van de studenten geeft de les en de anderen observeren (live en/of via video-opname). De observators kijken vooral naar hoe leerlingen reageren op de lesinhoud en de gekozen werkvormen. Werd hun nieuwsgierigheid erdoor geprikkeld? Waren ze betrokken? Wat en hoe leerden ze? Hoe kunnen we het nog beter doen? De les wordt gezamenlijk nabesproken en aangepast waar nodig.

Afhankelijk van het aantal en soort studenten in de PLG kun je kiezen voor wat kleinere homogene subgroepen die een eigen cyclus doorlopen.

De PLG doorloopt in zes stappen een onderzoekscyclus om leerlingen een bepaald onderwerp beter te laten leren. Daarbij worden zij ondersteund door een tandem bestaande uit een instituutsopleider (IO) en een schoolopleider (SO).

1. Het doel en onderzoeksthema wordt gezamenlijk bepaald.
2. Op basis hiervan wordt de onderzoeksles ontworpen.
3. Een student geeft vervolgens de les aan zijn klas, terwijl de medestudenten de leerlingen observeren.
4. De PLG bespreekt de les na, analyseert de invloed van de keuzes in de les op het leren van de leerlingen en verbindt er consequenties aan.
5. De les wordt zo nodig bijgesteld en opnieuw gegeven.
6. Tot slot bekijkt de PLG wat de leerlingen en zij zelf hebben geleerd en worden ervaringen gedeeld met elkaar.

Deze zes stappen van de Lesson Study-cyclus zijn terug te voeren op vier hoofdkenmerken: onderzoek (stap 1), lesplanontwikkeling (stap 2), onderzoeksles geven/observeren (stap 3) en reflectie (stap 4, 5 en 6).

Werkvorm: werken met videobeelden

Het werken met beelden kan een krachtig middel zijn waarmee een (aanstaande) leerkracht zijn/haar handelen kan verbeteren. In de PLG kunnen studenten elkaars lessen aan de hand van videobeelden bespreken. Door feedback te geven en elkaar te bevragen wordt de reflectie op het eigen handelen gestimuleerd waardoor de student bewust richting leert geven aan het eigen leerproces. Op basis van de leervraag of het gekozen thema kan theorie worden ingebracht door de tandem, een andere expert of de studenten zelf. Doordat bij het gebruik van beelden ook vooral wordt ingezoomd op dat wat goed gaat en op kwaliteiten kan dit het competentiegevoel van studenten versterken.

Vertrouwen in de ontwikkeling van leerkrachten en leerlingen is de basis van beeldbegeleiding. Studenten leren van de begeleider hoe zij vanuit meerdere perspectieven naar beelden kunnen kijken en hoe zij op een positieve, constructieve manier feedback kunnen geven. Dit vraagt om een professionele en integere houding. Enkele aanbevelingen voor de tandem/beeldbegeleider om beeldbegeleiding succesvol in te zetten:

Vooraf

- Maak voorafgaand aan de PLG afspraken over de vertrouwelijkheid van de beelden. De student blijft eigenaar van de beelden. Na de PLG worden de beelden gewist.
- Privacy is belangrijk. De student gaat op de opleidingsschool na wat de afspraken zijn over filmen in de klas. Bij de meeste scholen mogen beelden gemaakt worden wanneer deze dienen ter professionalisering van de leerkracht. Ouders geven hier toestemming voor. Wanneer deze toestemming er niet is, is het belangrijk dat hier rekening mee wordt gehouden bij het filmen.
- Stem van tevoren met elkaar de opdracht af. Wat gaat er gefilmd worden en hoelang? Past het gefilmde bij het thema van de PLG? Je kunt een domein centraal stellen zoals klassenmanagement of didactisch handelen en de student hier een eigen leervraag bij laten formuleren. De begeleider kan de opdracht versmallen door een specifieke vraag te stellen. Bijvoorbeeld op het gebied klassenmanagement → Hoe houd ik de leerlingen

betrokken? Of bij vakdidactisch handelen → Hoe geef ik een goede uitleg bij een rekenles?
 → Vaak is 2 à 3 minuten aan beeldmateriaal al voldoende om met elkaar over in gesprek te gaan.

Tijdens de PLG

- Creëer veiligheid: dit is voordelig om tot leren te komen.
- Goed voorbeeld doet volgen: analyseer samen met studenten de beelden en laat zien hoe constructieve feedback gegeven wordt. De begeleider(s) moet(en) zelf het rolmodel zijn en de dialoog ondersteunen zodat de kwaliteit van de feedback hoog blijft.
- De leervraag is steeds het vertrekpunt en de leidraad in het leerproces. Opnames van de onderwijspraktijk worden gevolgd door momenten van reflectie.
- Om beurten brengen de studenten filmfragmenten in die gemaakt zijn in de stageklas. Ze benoemen allereerst wat ze horen en zien en vooral wat er sterk is aan het handelen van de student wiens beelden centraal staan. Ze leren niet alleen van de adviezen en feedback die zij naar aanleiding van hun eigen leervraag krijgen, maar ook van de leervragen van anderen.
- Activeren: zorg voor interventies die de student aan het denken zetten. Het stellen van goede vragen door medestudenten (zie model Korthagen) kan de student helpen om tot inzichten te komen. Houd het model er op papier bij.
- Zoom in op filmbeelden: de filmopname maakt het mogelijk dat je stukjes van de werkelijkheid meerdere keren bekijkt en zelf een micro-analyse toepast. Het is de kunst om in het beeld te zien en te horen wat de antwoorden zijn op gestelde vragen (zie reflectiemodel Korthagen).
- Reflecteer op verschillende niveaus: zowel op inhoud (gericht op de leerintenties) als op de wijze waarop je als groep met behulp van beeldbegeleiding leert (kwaliteit van feedback).

Dit patroon herhaalt zich enkele keren zodat er een groei ontstaat die ook zichtbaar wordt in een volgende video-opname. Een cyclisch proces is essentieel wanneer je vaardigheden duurzaam wilt verankeren.

Reflectiemodel van Korthagen

De Reflectiecyclus van Korthagen geeft structuur aan het planmatig leren met filmbeelden. De vragen in het model zijn verhelderend en bieden houvast in een gesprek. Om het probleem te verhelderen en om handelingsalternatieven te vinden, is het belangrijk om de gecoachte student te activeren met de vragen.

→ Fase 1: handelen (= fase 5 vorige cyclus)

- Wat wilde je bereiken?
- Waar wilde je op letten?
- Wat wilde je uitproberen?

→ Fase 2: Terugblikken op het handelen

- Wat gebeurde er concreet?
- Wat wilde je?
- Wat deed je?
- Wat dacht je?
- Wat voelde je?

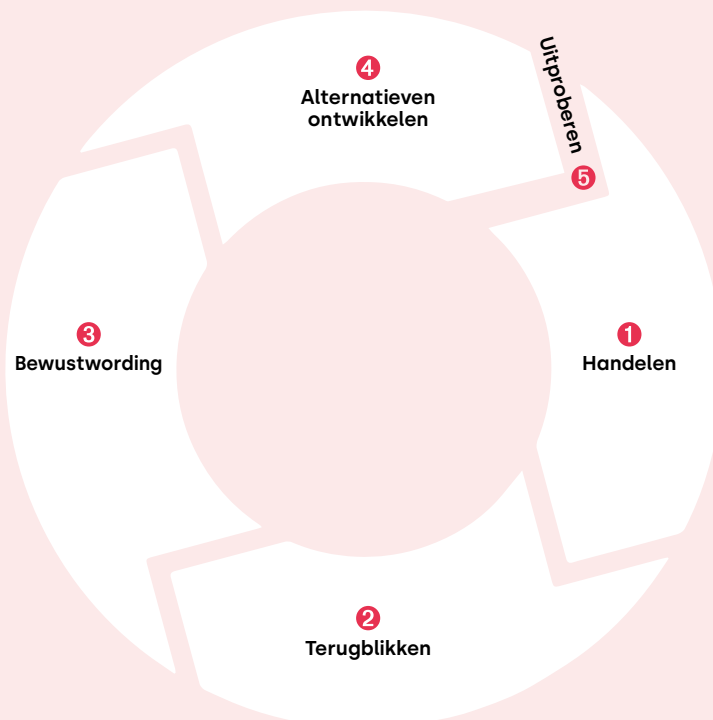
→ Fase 3: Bewust worden van essentiële aspecten

- Hoe hangen de antwoorden op de vorige vragen met elkaar samen?
- Wat is daarbij de invloed van de context/ de school als geheel?
- Wat betekent dit nu voor jou?
- Wat is dus het probleem (of de positieve ontdekking)?

→ Fase 4: Formuleren van handelingsalternatieven

- Welke alternatieven zie je?
- Welke voor- en nadelen hebben die?
- Wat ga jij een volgende keer doen?

FIGUUR 3: Reflectiemodel van Korthagen

Thema's PLG

Het verdient de aanbeveling om per semester met elkaar een overkoepelend thema te kiezen en vervolgens in te zoomen op onderliggende thema's en concerns van studenten (differentiatie per leerjaar). Hieronder een aantal thema's die gekozen kunnen worden:

De student in de beroepsrol van leerkracht

- Hoe positioneer je je in een team?
- Leerkrachthouding naar kinderen toe
- Hoe ga je om met ouders?

Klassenmanagement

- Orde houden
- Regels en afspraken
- Consequent handelen
- Basiscommunicatie met leerlingen
- Overzicht en overzicht
- Hoe krijg/hou ik de leerlingen betrokken?
- Hoe krijg/hou ik de leerlingen gemotiveerd?

Pedagogisch handelen

- Het opbouwen van een relatie met de (alle) leerlingen (professioneel handelen)
- Wat is een veilig leerklimaat en hoe zorg je daarvoor?
- Hoe interpreteer je en ga je om met verschillend gedrag van leerlingen?
- Positief bekrachtigen/feedback geven aan leerlingen

Vakdidactisch handelen

- Wat is de beginsituatie en hoe koppel ik lesdoelen aan de beginsituatie (zone van de naaste ontwikkeling)?
- Opbouw van les
- Hoe koppel ik zinvolle lesactiviteiten aan de lesdoelen?
- Waar voldoet een goede uitleg aan?
- Hoe differentieer ik binnen een betekenisvolle context?

Andere suggesties

Suggesties voor beeldmateriaal dat bijvoorbeeld ingezet kan worden bij de 'check in' van de PLG over hoe de studenten aan het begin van een semester zijn gestart op de werkplek. Maar ook ter verdieping en om tegemoet te komen aan de behoefte van studenten uit verschillende leerjaren.

- Associatiekaarten
- Pedagogisch prioriteitenspel HAN (gratis download)
- Bekwaam als leraar (HVA; dialoogkaarten en/of gratis app)
- Blob tree om emoties te herkennen en te benoemen (poster & werkwijze te vinden op internet)

Praktische afspraken PLG

De PLG moet qua opzet herkenbaar zijn voor de studenten. Het is een inhoudelijke bijeenkomst onder leiding van een professional en er moet een duidelijke opbrengst zijn.

Het is van belang de bijeenkomst goed voor te bereiden (zie bijlage 4) en rekening te houden met onderstaande voorwaarden:

- Voor de PLG kunnen studenten van verschillende opleidingsscholen (kern- en schilscholen) worden geclusterd. Waar mogelijk en/of wenselijk kunnen ook studenten van verschillende besturen worden samengevoegd voor de PLG.
- Het is een bijeenkomst van max. twee uur.
- De PLG kan onder schooltijd of na schooltijd plaatsvinden. In het laatste geval kan bijv. ook een mentor aanschuiven.
- De PLG wordt voorbereid en geleid door de tandem (schoolopleider en instituutopleider).
- De PLG kan verrijkt worden met een expert uit het werkveld of de opleiding.
- Per semester kan voor een breed en overkoepelend thema gekozen worden. In de PLG wordt ingezoomd op de onderliggende thema's en concerns van studenten.
- Er wordt gezorgd voor een opbrengst voor studenten uit alle jaarlagen. Het is belangrijk dat in de PLG wordt gedifferentieerd zodat ook de ouderejaars studenten voldoende worden uitgedaagd. Bijvoorbeeld door na een gezamenlijke start gedifferentieerd met een bepaald thema aan de slag te gaan.
- De tandem/expert is in staat relevante theorie (met een kleine t) te koppelen aan de praktijk.
- De tandem werkt vanuit de visie van Samen Opleiden en kent het beroepsbeeld.
- Kennis van de werkzame ingrediënten van een PLG (model en reflectiecirkel Korthagen).
- Gesprekken over planning, praktische zaken en intervisie noemen we géén PLG.
- Met en van elkaar leren betekent ook het delen van de voorbereidingen van de PLG en de good practices. Plaats deze in de TEAMS-omgeving bij Goodpractices & voorbereidingen PLG's.
<https://ipabo.sharepoint.com>

De PLG op de opleidingsschool wordt ingepland in de stageweken zodat studenten uit alle jaarlagen kunnen aanhaken.

De dag/dagen en tijdstippen worden vastgesteld per tandem en per opleidingsschool (en/of schilschool). Per studiejaar worden er op de opleidingsscholen vier á vijf inhoudelijke PLG's georganiseerd. Omdat nog niet alle voltijdstudenten worden opgeleid volgens de principes van Samen Opleiden kan de PLG vooralsnog niet verplicht worden gesteld. Dit zal vanaf 2025-2026, als 100% van de voltijdstudenten wordt opgeleid op opleidingsscholen, veranderen.

Vorbereiding & tijdsinvestering

Ongeveer twee weken voorafgaand aan de PLG haalt de schoolopleider/instituutopleider informatie op bij de studenten over welke vragen en/of uitdagingen er bij hen spelen. Ook kan de schoolopleider eigen bevindingen n.a.v. een lesbezoek meenemen bij het formuleren van de bronvraag. Deze bronvraag wordt opgesteld door de tandem en er wordt passende theorie (met een kleine t) aan gekoppeld. Uiterlijk drie dagen van tevoren kun je de bronvraag naar de studenten mailen zodat ook zij zich kunnen voorbereiden op de PLG.

Geschatte tijdsinvestering:

Schoolopleider:	2 uur PLG + 3 uur voorbereiding, organisatie en reistijd
Instituutopleider:	2 uur PLG + 3 uur voorbereiding, organisatie en reistijd
Mentor/expert:	2 uur PLG + 2 uur voorbereiding en eventueel reistijd

BIJLAGE 1: LIJN PLG

JAAR

1

Een proactieve houding

•

Een onderzoekende en nieuwsgierige houding

•

Studenten leveren onderwerpen aan voor de PLG's

•

Actieve deelname aan de PLG, o.a. a.d.h.v. het VESIt-model

•

Leervragen formuleren en deze als bespreekpunt in PLG inbrengen

•

Kennis vergaren (theorie)

•

Reflectieve vragen leren stellen

•

Kunnen reflecteren (reflectiecirkel Korthagen)

•

Feedback geven

•

Leren samenwerken met medestudenten in de PLG

JAAR

2

Een proactieve houding

•

Een onderzoekende en nieuwsgierige houding

•

Studenten leveren onderwerpen aan voor de PLG's

•

Actieve deelname aan de PLG, o.a. a.d.h.v. het VESIt-model

•

Leervragen formuleren en daaraan gekoppeld de leerdoelen

•

Kennis vergaren (theorie) en een begin van transfer naar de praktijk

•

Reflectieve vragen kunnen stellen

•

Kunnen reflecteren (reflectiecirkel Korthagen)

•

Feedback geven en een begin naar feedback ontvangen

•

Leren samenwerken met medestudenten en andere betrokkenen in de PLG

JAAR

3

Een proactieve houding

•

Een onderzoekende en nieuwsgierige houding

•

Studenten leveren onderwerpen aan voor de PLG's

•

Actieve deelname aan de PLG, o.a. a.d.h.v. het VESIt-model

•

Leervragen formuleren gekoppeld aan leerdoelen en daar vragen over stellen

•

Kennis delen en creëren met een transfer naar de praktijk

•

Reflectieve vragen stellen

•

Kunnen reflecteren (reflectiecirkel Korthagen)

•

Feedback geven en ontvangen

•

Kunnen samenwerken met medestudenten en andere betrokkenen in de PLG

JAAR

4

Een proactieve houding

•

Een onderzoekende en nieuwsgierige houding

•

Studenten leveren onderwerpen aan voor de PLG's

•

Actieve deelname aan de PLG, o.a. a.d.h.v. het VESIt-model

•

Leervragen formuleren gekoppeld aan leerdoelen, vraag en antwoord hierop

•

Kennis delen en creëren met nog meer een transfer naar de praktijk

•

Reflectieve vragen stellen

•

Kunnen reflecteren (reflectiecirkel Korthagen)

•

Feedback geven en ontvangen

•

Kunnen samenwerken met medestudenten en andere betrokkenen in de PLG

•

Zelf betekenisvolle ervaringen te herkennen en hier relevante theorie aan te koppelen

•

PLG kunnen (bege)leiden

BIJLAGE 2: BEKWAAMHEIDSEISEN HOGESCHOOL IPABO

Deze bekwaamheidseisen zijn gebaseerd op de landelijke bekwaamheidseisen (Bussemaker, 2017). Deze geven toetsbare eisen voor het vak leraar basisonderwijs en geven de (minimale) bekwaamheid weer waar studenten aan het eind van de opleiding over dienen te beschikken.

In de onderstaande tabel is aangegeven welke eisen er op de Hogeschool IPABO aan het eind van het betreffende jaar moeten worden beheerst. In sommige gevallen betreft dit voor verschillende jaren dezelfde bekwaamheidseis.

PERIODE	JAAR 1 Opleidings- bekwaam	JAAR 2 Minor- bekwaam	JAAR 3 Werkplek- bekwaam	JAAR 4 Start- bekwaam
VAKINHOUDELIJK BEKWAAM (VI)				
1	<p>VI 1.1</p> <p>De aanstaande leerkracht beheerst van alle leergebieden de leerstof van de aangeboden leeractiviteiten.</p>	<p>VI 2.1</p> <p>De aanstaande leerkracht staat boven de leerstof van de leeractiviteiten gericht op het behalen van de kerndoelen van het primair onderwijs en kent de theoretische achtergronden daarvan.</p>	<p>VI 3.1</p> <p>De aanstaande leerkracht staat boven de leerstof van de leeractiviteiten gericht op het behalen van de kerndoelen en de referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen van het primair onderwijs, en kent de theoretische achtergronden daarvan.</p>	<p>VI 4.1</p> <p>De aanstaande leerkracht staat boven de leerstof van het basisonderwijs, gericht op het behalen van de kerndoelen en de referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen van het primair onderwijs, kent de theoretische achtergronden daarvan, en houdt zijn vakkennis- en kunde actueel.</p>
2	<p>VI 1.2</p> <p>De aanstaande leerkracht kan de leerstof samenstellen, kiezen of bewerken op dusdanige wijze dat de leerlingen die kunnen leren en kunnen begrijpen wat de relevantie van de leerstof is voor het dagelijks leven.</p>	<p>VI 2.2</p> <p>De aanstaande leerkracht gebruikt kennis van leerlijnen om de leerstof in samenhang samen te stellen, te kiezen of te bewerken op zo'n wijze dat de leerlingen die kunnen leren en kunnen begrijpen wat de relevantie van de leerstof is voor het dagelijks leven.</p>	<p>VI 3.2</p> <p>De aanstaande leerkracht overziet de opbouw van het curriculum en de doorlopende leerlijnen en kan de leerstof in samenhang samenstellen, kiezen of bewerken op zo'n wijze dat de leerlingen die kunnen leren en kunnen begrijpen wat de relevantie van de leerstof is voor het dagelijks leven.</p>	<p>VI 4.2</p> <p>De aanstaande leerkracht overziet de opbouw van het curriculum en de doorlopende leerlijnen en kan de leerstof in samenhang samenstellen, kiezen of bewerken op zo'n wijze dat de leerlingen die kunnen leren en kunnen begrijpen wat de relevantie van de leerstof is voor het dagelijks leven en het vervolgonderwijs.</p>

PERIODE	JAAR1 Opleidings- bekwaam	JAAR 2 Minor- bekwaam	JAAR 3 Werkplek- bekwaam	JAAR 4 Start- bekwaam
VAKDIDACTISCH BEKWAAM (VB)				
3	VD 1.3 De aanstaande leerkracht stelt leerdoelen bij de vakinhoud en kan deze afstemmen op het niveau en de kenmerken van de doelgroep.	VD 2.3 De aanstaande leerkracht vertaalt de vakinhoud zodanig dat een duidelijke relatie aanwezig is tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen, en de inzet van verschillende methodieken en middelen.	VD 3.3 De aanstaande leerkracht vertaalt de vakinhoud zodanig dat een duidelijke relatie aanwezig is tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen, en de inzet van verschillende methodieken en middelen.	VD 4.3 De aanstaande leerkracht vertaalt de vakinhoud zodanig dat een duidelijke relatie aanwezig is tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van de individuele leerling en de inzet van verschillende methodieken en middelen.
4	VD 1.4 De aanstaande leerkracht herkent verschillende leer- en onderwijstheorieën, vakdidactische werkvormen en (digitale) leermiddelen	VD 2.4 De aanstaande leerkracht kan samenhangende leeractiviteiten koppelen aan kennis van verschillende leer- en onderwijstheorieën, vakdidactiek, (digitale) leermiddelen en evalueren en beoordelen van onderwijs.	VD 3.4 De aanstaande leerkracht kan zijn onderwijspraktijk koppelen aan kennis van verschillende leer- en onderwijstheorieën, vakdidactiek, (digitale) leermiddelen en evalueren en beoordelen van onderwijs.	VD 4.4 De aanstaande leerkracht kan zijn onderwijspraktijk baseren op kennis van verschillende leer- en onderwijstheorieën, vakdidactiek, (digitale) leermiddelen en evalueren en beoordelen van onderwijs.
5	VD 1.5 De aanstaande leerkracht kan leeractiviteiten voorbereiden, uitvoeren en evalueren.	VD 2.5 De aanstaande leerkracht kan samenhangende leeractiviteiten voorbereiden, uitvoeren en evalueren, gebruikt hierbij voortgangsinformatie en kan zijn didactische aanpak onderbouwen.	VD 3.5 De aanstaande leerkracht kan onderwijs voorbereiden, uitvoeren en evalueren, op basis van voortgangsinformatie en kan zijn didactische aanpak analyseren en bijstellen.	VD 4.5 De aanstaande leerkracht kan onderwijs voorbereiden, uitvoeren en evalueren op basis van voortgangsinformatie en kan zijn didactische aanpak en handelen analyseren, bijstellen en ontwikkelen.

PERIODE	JAAR1 Opleidings- bekwaam	JAAR 2 Minor- bekwaam	JAAR 3 Werkplek- bekwaam	JAAR 4 Start- bekwaam
PEDAGOGISCH BEKWAAM (PB)				
6	PB 1.6 De aanstaande leerkracht werkt tijdens de uitvoering van zijn leeractiviteiten aan een veilig ondersteunend en stimulerend leerklimaat.	PB 2.6 De aanstaande leerkracht kan, in afstemming met collega's, werken aan een veilig ondersteunend en stimulerend leerklimaat waarmee hij bijdraagt aan de ontwikkeling tot zelfstandige en verantwoordelijke volwassenen in de samenleving.	PB 3.6 De aanstaande leerkracht kan, in samenwerking met collega's en andere professionals, een veilig ondersteunend en stimulerend leerklimaat realiseren waarmee hij bijdraagt aan de ontwikkeling tot zelfstandige en verantwoordelijke volwassenen in de samenleving.	PB 4.6 De aanstaande leerkracht kan met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met collega's en andere professionals een veilig ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen realiseren waarmee de aanstaande leerkracht bijdraagt aan de ontwikkeling tot zelfstandige en verantwoordelijke volwassenen in de samenleving.
7	PB 1.7 De aanstaande leerkracht herkent pedagogische theorieën en methodieken, ontwikkelingstheorieën passend bij de doelgroep.	PB 2.7 De aanstaande leerkracht kan zijn pedagogisch handelen koppelen aan pedagogische theorieën en methodieken, ontwikkelingstheorieën en gedrags-wetenschappelijke theorieën.	PB 3.7 De aanstaande leerkracht kan zijn pedagogisch handelen verantwoorden op basis van pedagogische theorieën en methodieken, ontwikkelingstheorieën en de gedrags-wetenschappelijke theorieën.	PB 4.7 De aanstaande leerkracht kan zijn pedagogisch handelen verantwoorden op basis van pedagogische theorieën en methodieken, ontwikkelingstheorieën en de gedrags-wetenschappelijke theorieën.

PERIODE	JAAR 1 Opleidings- bekwaam	JAAR 2 Minor- bekwaam	JAAR 3 Werkplek- bekwaam	JAAR 4 Start- bekwaam
PEDAGOGISCH BEKWAAM (PB)				
8	PB 1.8 De aanstaande leerkracht kan zijn pedagogisch handelen afstemmen op de groep.	PB 2.8 De aanstaande leerkracht kan zijn pedagogisch handelen afstemmen op de leerlingen en de groep en kan dit handelen afstemmen op en verantwoorden naar de leerlingen.	PB 3.8 De aanstaande leerkracht kan zijn pedagogisch handelen afstemmen op de leerlingen en de groep en kan dit handelen afstemmen op en verantwoorden naar de leerlingen, ouders en anderen die vanuit hun professionele verantwoordelijkheid bij de leerlingen betrokken zijn.	PB 4.8 De aanstaande leerkracht kan zijn pedagogisch handelen afstemmen op de individuele leerlingen en de groep en kan dit handelen afstemmen op en verantwoorden naar de leerlingen, ouders en anderen die vanuit hun professionele verantwoordelijkheid bij de leerlingen betrokken zijn.
BREDE PROFESSIONELE BASIS (BPB)				
9	BPB 1.9 De aanstaande leerkracht werkt aan zijn eigen ontwikkeling door op basis van eigen leer- en ontwikkelingsdoelen gebaseerd op de eigen ontwikkelbehoefte en maakt hierbij gebruik van reflectief leren (mentor/coach, medecursisten/ opleidingsdocenten)	BPB 2.9 De aanstaande leerkracht toont verantwoordelijkheid voor zijn eigen ontwikkeling door te werken aan eigen leer- en ontwikkelingsdoelen gebaseerd op de eigen ontwikkelbehoefte en maakt hierbij gebruik van reflectief leren (mentor/coach, medecursisten/ opleidingsdocenten).	BPB 3.9 De aanstaande leerkracht toont verantwoordelijkheid voor zijn eigen ontwikkeling door te werken aan eigen leer- en ontwikkelingsdoelen gebaseerd op de eigen ontwikkelbehoefte en maakt hierbij gebruik van reflectief leren (mentor/coach, medecursisten/ opleidingsdocenten).	BPB 4.9 De aanstaande leerkracht toont verantwoordelijkheid voor zijn eigen ontwikkeling door te werken aan eigen leer- en ontwikkelingsdoelen gebaseerd op de eigen ontwikkelbehoefte en maakt hierbij gebruik van reflectief leren (collega's/ medecursisten/ opleidingsdocenten/ andere professionals).

PERIODE	JAAR1 Opleidings- bekwaam	JAAR 2 Minor- bekwaam	JAAR 3 Werkplek- bekwaam	JAAR 4 Start- bekwaam
BREDE PROFESSIONELE BASIS (BPB)				
10	BPB 1.10 De aanstaande leerkracht heeft een nieuwsgierige houding, stelt zichzelf vragen en zoekt naar antwoorden vanuit verschillende perspectieven.	BPB 2.10 De aanstaande leerkracht heeft een onderzoekende houding en verzamelt vanuit verschillende perspectieven gegevens en kan hier voorlopige conclusies aan verbinden.	BPB 3.10 De aanstaande leerkracht kan op systematische wijze, met geëigende methoden en vanuit verschillende perspectieven gegevens verzamelen en analyseren en kan hier conclusies aan verbinden.	BPB 4.10 De aanstaande leerkracht maakt flexibel gebruik van een onderzoekscyclus: formuleert een beantwoordbare onderzoeksvraag en verzamelt systematisch, met geëigende methoden en vanuit verschillende perspectieven data om deze onderzoeksvraag te beantwoorden, hanteert passende methodes van analyse en kan daar conclusies aan verbinden.
11	BPB 1.11 De aanstaande leerkracht toont verantwoordelijkheid in communicatie en samenwerking.	BPB 2.11 De aanstaande leerkracht levert een actieve bijdrage aan de schoolontwikkeling op groepsniveau en toont verantwoordelijkheid in communicatie en samenwerking.	BPB 3.11 De aanstaande leerkracht levert een actieve bijdrage aan de schoolontwikkeling op zowel groeps- als schoolniveau en toont verantwoordelijkheid in communicatie en samenwerking.	BPB 4.11 De aanstaande leerkracht levert een actieve bijdrage aan de schoolontwikkeling op zowel groeps- als schoolniveau en toont verantwoordelijkheid in communicatie en samenwerking met zowel intern als extern betrokkenen van de werkplek.

BIJLAGE 3: BEROEPSBEELD SAMEN OPLEIDEN

Het beroepsbeeld (Figuur 4) is gebaseerd op de zes rollen van de leraar (Slooter, 2018). Hieronder worden de rollen beschreven met bijbehorende houding en vaardigheden

→ Pedagoog

Een leraar als pedagoog is oprecht geïnteresseerd in en **actief betrokken** bij zijn leerlingen. De pedagoog is **flexibel** en kan vanuit zijn **verantwoordelijkheid** inspelen op de ontwikkelingsbehoeften van elke leerling, op elk niveau en binnen elke context (**omgevingsbewust**). Een leraar als pedagoog benadert pedagogiek vanuit de ondersteunende (veilige) en stimulerende invalshoek.

→ Vakinhoudelijk expert

Een leraar als (vak)inhoudelijk expert beschikt over vakinhoudelijke kennis en zet deze adequaat in (**vakmanschap**). Hij is zich bewust van de voortdurende ontwikkelingen binnen de verschillende vakgebieden en houdt zijn vakkennis en -kunde actueel (**je blijvend ontwikkelen**).

→ Ontwerper

De leraar als **creatief** professional is in staat betekenisvolle (spel)activiteiten, lessen en thema's te ontwerpen waarbij hij **flexibel** gebruik maakt van zijn kennis en vaardigheden, inspeland op de leerbehoeften van leerlingen.

→ Verbinder

Een leraar die verbindt en communicatief vaardig is, stemt zijn boodschap goed af op de groep en/of het individu en heeft oog voor de overeenkomsten en verschillen tussen leerlingen. Hij staat in **contact met zijn omgeving**, zowel interpersoonlijk als op (vak) inhoudelijk vlak. Hij is zich bewust van de **gezamenlijke verantwoordelijkheid** voor het verzorgen van goed onderwijs.

→ Didacticus

De leraar als didacticus weet leerstof leerbaar, passend, aantrekkelijk en uitdagend te maken. Hij zet hierbij didactische kennis en vaardigheden **flexibel** in bij het ontwerpen van betekenisvolle (spel)activiteiten, lessen en thema's. Vanuit zijn **onderzoekende houding** heeft hij oog voor de leer- en ontwikkelingsbehoefte van alle kinderen.

→ Onderzoeker

De leraar als onderzoeker is nieuwsgierig naar zijn eigen handelen, de onderwijspraktijk en de hieraan gekoppelde theoretische inzichten. Deze onderzoekende houding mondt uit in zelfonderzoek en **zelfreflectie**. De onderzoeker is in staat om vanuit een **analytische blik** keuzes te maken ter verbetering van de eigen onderwijspraktijk.

FIGUUR 4: Het gezamenlijk beroepsbeeld

BIJLAGE 4: VOORBEREIDINGSFORMULIER WERKVORM VESIt-MODEL

Opleidingsschool	
Datum & tijdstip	
Studenten	
Mentoren (optioneel)	
Schoolopleider	
Instituutopleider	
Expert (optioneel)	
Werkvorm	VESIt model Korthagen

FASE 1

Voor-structureren (de bron-vraag is van te voren gemaïld naar de studenten)

Bronvraag geformuleerd op basis van concerns van studenten en/of van lesbezoeken en nagesprek. De bronvraag heeft bij voorkeur een contrast in zich en roept op tot het beschrijven van een ervaring.

Bronvraag:

FASE 2

Ervaringen gebruiken

De studenten krijgen even de tijd om na te denken/te reflecteren op situaties en ervaringen in de stageklas. Bij een grote groep kunnen de studenten in twee- of drietallen hierover met elkaar in gesprek. Als de groep klein is kun je ervoor kiezen dit plenair te doen. Tijd bewaken!

FASE 3

Structureren van de ervaringen

De begeleiders vragen de studenten om de essentie uit de gekozen ervaringen te halen (laat de studenten kernachtig formuleren, liefst in twee zinnen!).

De inbreng wordt in essentie samengevat en op een bord geschreven. Hierbij kunnen we eventueel al een onderscheid maken tussen positieve en negatieve voorbeelden, maar dat hoeft niet.

Volgende stap is structuur aanbrengen in de lijst:

- Welke overeenkomsten en verschillen vallen je op?
- Zie je een rode draad in de voorbeelden?
- Zie je woorden of begrippen die vaker terugkeren?
- Wat zijn thema's die hieruit naar voren komen?

FASE 4

Inzoomen

Welk onderliggend thema (of meerdere) zien we hier? We kiezen één en hooguit twee thema's.

Twee opties: de begeleiders kiezen met het oog op de in te brengen theorie ofwel de deelnemers kiezen. Dat laten we afhangen van het moment en waar we op uit komen.

De/het gekozen thema(s) worden op het bord genoteerd.

Theorie aanbieden

Begeleiders koppelen nu theorie aan het gekozen thema.

Theorie met een kleine t: dit zijn bij voorkeur kleine principes of concrete handreikingen die de student een volgende keer meteen kan uitproberen in de praktijk. Deze principes worden op een bord genoteerd.

Welke theorie of handreiking krijgen de studenten aangeboden?

(Theorie met een grote T: Dit kan even genoemd worden, maar is in deze fase nog niet nodig. Na de bijeenkomst kan er bijv. een artikel nagestuurd worden waarop de genoemde principes zijn gebaseerd).

Rond af met een 'opdracht' voor de studenten: Probeer in de volgende lessen bewust met deze principes te experimenteren en te oefenen. Noteer, met het oog op de volgende bijeenkomst, jouw positieve en minder positieve ervaringen

Je kunt hierbij gebruik maken van het ABC'tje:

- Wat was er aan de hand/aan de orde?
- Wat was daarin belangrijk voor mij?
- Welke conclusies trek ik daaruit voor het vervolg?

BIJLAGE 5: VOORBEREIDINGSFORMULIER LESSON STUDY

<p>STAP 1 Formuleer het doel en de onderzoeksvraag (gericht op een ervaren leerprobleem bij leerlingen)</p>	<p>Wat is de vraag/het doel?</p>
<p>STAP 2 Op basis van het doel en de onderzoeksvraag ontwerp je samen een (onderzoeks) les voor een specifieke klas. De les wordt zo ontworpen dat het denken van de leerlingen zoveel mogelijk zichtbaar wordt.</p>	<p>Onderwerp & soort les</p> <hr/> <p>Wie geeft de les in welke klas?</p>
<p>STAP 3 Eén student geeft de les terwijl de medestudenten de leerlingen observeren.</p>	<p>Wat is het meest relevante deel van de les?</p> <hr/> <p>Waar wordt specifiek op gelet?</p>
<p>STAP 4 De PLG bespreekt de les aan de hand van de observaties en analyseert de invloed van de keuzes in de les op het leren van de kinderen.</p>	<p>Wat viel op? Welke effecten waren zichtbaar? Welke inzichten levert dit ons nu op?</p>
<p>STAP 5 De les wordt zo nodig bijgesteld en in een andere klas opnieuw gegeven en nabesproken.</p>	<p>Welke onderdelen worden in de les aangepast?</p> <hr/> <p>Wie gaat de les opnieuw geven en in welke klas?</p>
<p>STAP 6 Na afloop van de gegeven lessen bespreekt de PLG wat de leerlingen en zichzelf hebben geleerd, evenals hun ideeën en voornemens voor volgende lessen.</p>	<p>Wat is de opbrengst voor de kinderen? Was de aanpassing daadwerkelijk een verbetering?</p> <hr/> <p>Wat is de opbrengst voor de studenten? Wat ga je concreet anders doen dan voorheen</p>

BIJLAGE 6: FORMAT WERKBLAD WERKVORM WERKEN MET VIDEOBEELDEN

De student vult onderstaand format individueel in.

VOORAF

Wat is de vraag/het doel?

Wat is, aansluitend op bovenstaand thema, jouw leervraag of ontwikkelpunt?

Welk specifiek deel van de (les)activiteit ga je filmen? (Een aantal minuten beeldmateriaal is al voldoende)

N.A.V. OPNAME

Kijk zelf de opname terug met de reflectiekring van Korthagen in je achterhoofd.
Waar ben je tevreden over? Wat is volgens jou de essentie?

Waar zou je graag feedback op willen krijgen?

TIJDENS PLG

Noteer de feedback en de feed forward die jij ontvangt.

Hoe vertaal jij die feedback naar concreet handelen in een volgende lesactiviteit? Dus: wat ga je (anders) doen?

Welke andere zinvolle tips of adviezen heb je meegekregen in deze PLG?

BRONNEN

- Beroepsbeeld Samen Opleiden IPABO 2019
- Document Werkplekleren IPABO 2021-2022
- **Hattie, J.** (2012). *Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning*. Routledge.
- **Korthagen, F.A.J. & Nuijten, E.** (2019). *De kracht van Reflectie, een sleutel voor de ontwikkeling van leraren*. Amsterdam: Boom Uitgevers.
- **Korthagen, F. et al** (2002). *De didactiek van praktijkrelevant opleiden*. Utrecht: Programmamanagement EPS (i.s.m. HBO-raad).
- **Schipper, T. M.** (2019). Teacher professional learning through Lesson Study: an examination of Lesson Study in relation to adaptive teaching competence, teacher self-efficacy, and the school context. Rijksuniversiteit Groningen.
- Studiegidsen IPABO
- **Voerman, L., & Faber, F.** (2016). *Didactisch coachen*. Baarn: De Weijer Uitgeverij.
- **Vries, de N., Hotze, A., & Leygraaf, M.** (2021). "Als je een obstakel tegenkomt en zij helpen je, dan raak je gemotiveerd om toch weer door te gaan." Bevorderende en belemmerende factoren bij sociaal leren van pabo-studenten.
- **Vries, de S., Roorda, G., & van Veen, K.** (2017). Lesson Study: Een effectieve en bruikbare professionaliseringsbenadering voor de Nederlandse context? Rijksuniversiteit Groningen.
- **Vries, de S., Verhoef, N., & Goei S.L.** (2016). Lesson Study: een praktische gids voor het onderwijs. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- [Beter lesgeven met Lesson Study - Leraar24](#)
- [NRO | Lesson Study: een effectieve professionaliseringsmethode?](#)
- [Microsoft PowerPoint - 20170120 HL Panama Parallezing \(3\) \(uu.nl\)](#)

SAMEN
OPLEIDEN
NOORD-HOLLAND